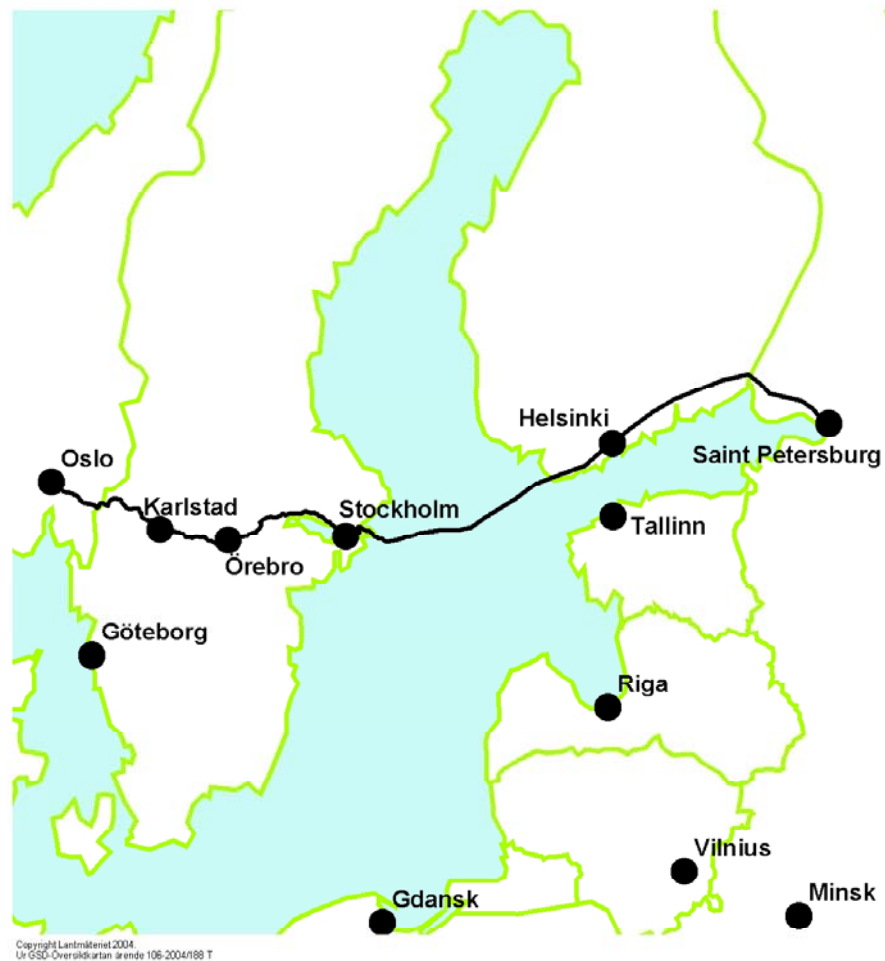

Tillväxtstråket

Oslo – Karlstad – Örebro – Stockholm – Helsingfors
– St. Petersburg

Förord

Länsstyrelsen i Örebro län arbetar för regional utveckling i form av ökad tillväxt och sysselsättning. Det sker bland annat genom stöd till företag och till utvecklingsprojekt. Denna rapport är framtagen inom uppföljnings- och utvärderargruppen vid enheten Regional utveckling.

Tillväxten i de nordiska huvudstäderna längs det så kallade tillväxtstråket har mattats av de senaste åren efter det mycket expansiva 1990-talet. Trots avmattningen står de nordiska huvudstäderna längs tillväxtstråket för en oproportionellt stor del av respektive lands tillväxt. Den största tillväxten längs tillväxtstråket under 2000-talet står St. Petersburg för. Arbetslösheten har halverats sedan 1996 och de utländska investeringarna har ökat markant. Örebro och Karlstad kan inte jämföras med de övriga städerna längs tillväxtstråket i fråga om betydelse för den nationella tillväxten. Dessa orter kan närmast karakteriseras som regionala tillväxtmotorer.

Syftet med denna rapport är att ge en översiktlig bild av några av städerna längs tillväxtstråket och att möjliggöra vissa statistiska jämförelser. Jämförelser av statistiska data från olika länder innebär vissa svårigheter. Insamlingsmetoder och klassificeringar är sällan helt lika och det kan också vara skillnader länderna i mellan i definitionerna för de mått som ingår i statistiken. Mot bakgrund av detta bör statistiken som presenteras i rapporten användas med viss försiktighet. Statistiken bygger i huvudsak på uppgifter från respektive lands statistiska centralbyråer. Frågor om rapporten kan ställas direkt till rapportens författare:

Anders Niklasson
Telefonnr: 019-19 39 21
E-post: anders.niklasson@t.lst.se

Länsstyrelsen
Örebro län

Fakta om tillväxtstråket OSLO

Befolkning:

1970:478 000
1980:455 000
1990:458 000
2004:522 000
2010:545 000 (Prognos)

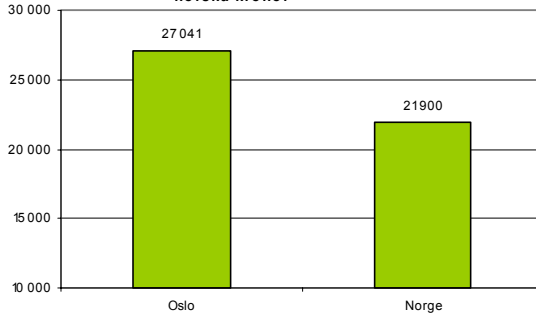
Avstånd med bil:

Örebro	320 km
Karlstad	200 km
Stockholm	520 km
Helsingfors	920 km
St. Petersburg	1300 km

Arbetslöshet i procent 2005

Oslo	4,1 procent
Norge	4,6 procent

Genomsnittlig månadsinkomst i Oslo och Norge 2002 i norska kronor

Näringslivsstruktur efter antal anställda Andel i (%)

Offentlig förvaltning, utbildning	36.4
Handel, hotell -och rest.	19.7
Tjänsteverksamhet	18.1
Transport	7.4
Tillverkning och utvinning	7.1
Byggverksamhet	5.1
Finans -och försäkring	4.7
Ej specificerad verksamhet	0.9
Energiproduktion, vattenförsörjning	0.4
Jordbruk, skogsbruk och fiske	0.2

Oslo är den fjärde största staden längs tillväxtstråket. Det bor drygt 520 000 invånare i kommunen och drygt en miljon i regionen. Folkmängden har kontinuerligt växt sedan 1985, dels genom födelseöverskott, dels genom inflyttning.

Oslo skiljer sig från de andra städerna längs tillväxtstråket genom att tillverkningsindustrin står för en mindre del av ekonomin. Trots att industrin i Oslo inte är så betydelsefull finns det ett stort antal industriföretag som har sitt huvudkontor i staden. Oslo är i första hand ett handelscentrum. En femtedel av stadens arbetstillfällen finns inom handel, hotell- och restaurang.

Oslo hade 388 000 arbetsplatser vid utgången av 2003, vilket motsvarar 17,2 procent av Norges arbetsplatser. Osloregionen hade vid motsvarande tidpunkt 660 000 arbetsplatser. Den starka tillväxten av nya arbetsplatser som skedde under 1990-talet har mattats av de senaste åren både i Oslo kommun och i regionen. Oavsett avmattningen i ekonomin de senaste åren kan konstateras att Oslo under 2003 hade 102 procent högre bruttonationalprodukt per capita än landet som helhet (exklusive off-shorebranscher). Bruttonationalprodukten per capita för Oslo står sig också mycket bra i internationella sammanhang. Inom EU är det endast London, Bryssel och Luxemburg som kan uppvisa bättre siffror.

Lönenivån i Oslo ligger klart över lönenivån för Norge i sin helhet. I jämförelse med de övriga städerna längs tillväxtstråket har Oslo den klart högsta genomsnittliga inkomstnivån. Jämfört med övriga Norge startades det också proportionellt sätt fler företag i Oslo. Oslo har drygt 11 procent av Norges befolkning, men har inte mindre än 22 procent av alla nystartade företag.

De största arbetsgivarna i Oslo är den norska staten och Oslo kommun, andra stora arbetsgivare är Norsk Hydro, Postverket, Norges statsbaner, Aftenposten, Christiania Bank och Kreditkasse, Sparebanken NOR, ISS Servicesystem och Telenor.

De senaste åren har karakteriserats av ytterligare rationaliseringar inom industrisektorn, trots detta har det totala antalet arbetsplatser endast minskat marginellt. Förlusterna av arbetsplatser inom industrin har kompenseras med nya jobb inom framför allt tjänstesektorn.

Länstyrelsen
Örebro län

Fakta om tillväxtstråket KARLSTAD

Befolkning:

1970: 72 000
1980: 74 000
1990: 76 000
2004: 81 000
2010: 84 000 (Prognos)

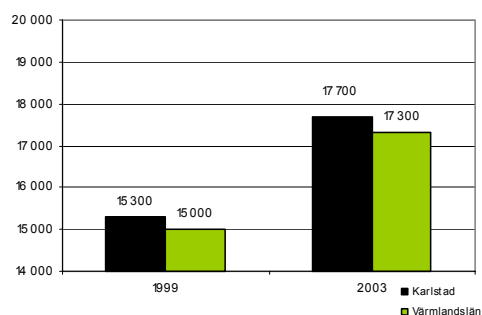
Avstånd med bil:

Oslo	200 km
Örebro	120 km
Stockholm	320 km
Helsingfors	720 km
St. Petersburg	1100 km

Arbetslöshet i procent 2004

Karlstad	4,5 procent
Värmlands län	4,6 procent

Genomsnittlig månadsinkomst i Karlstad och Värmlands län i kronor

Näringslivsstruktur efter antal anställda	Andel i (%)
Handel och kommunikation	21.2
Vård och omsorg	17.4
Finansiell verksamhet och företagstjänster	15.4
Utbildning och forskning	10.7
Tillverkning och utvinning	10.4
Offentlig förvaltning	7.9
Personliga och kulturella tjänster	7.7
Byggverksamhet	6.2
Ej specificerad verksamhet	1.1
Jordbruk	0.9
Energiproduktion, mm.	0.9

Karlstad är med sina dryga 80 000 invånare Värmlands största kommun och i Sverige den nittonde i storleksordningen.

Karlstads näringsliv kännetecknas av mångfald och variation. Som regioncentrum är Karlstad av tradition en besöks- och handelsstad. Bergviks köpcentra väster om Karlstad centrum är Sveriges 4:e största köpcentrum. Här omsätts över 2 miljarder kronor och mer än 7 miljoner människor besöker köpcentret årligen. Det finns även några tydliga kompetenskluster - skogsnäring, IT och offentliga och privata tjänster. Här finns också en lång tradition inom risk- och säkerhetsområdet. Räddningsverket har sitt säte här och Karlstads universitet har Sveriges enda professur inom IT-säkerhet.

Karlstad - och Karlstadsregionen - har ett unikt kompetenskluster inom skogsnäringen med ett stort antal företag (cirka 200 stycken med cirka 12 000 anställda) som omfattar verksamheter inom allt från sågverk till företag inom pappersteknik, massa och förpackningsindustri. Under de senaste tio åren har det investerats 8 miljarder kronor inom skogsindustrin i regionen. Det finns dessutom en stark FoU-verksamhet kopplad till Skogsindustriellt Centrum vid Karlstads universitet, Stora Enso Research och Valmet Technology Center.

De största arbetsgivarna i Karlstad är kommunen, landstinget och universitetet. På den privata sidan är Konsum Värmland och Metso Paper AB som producerar pappersmaskiner för kartong- och mjukpapperstillverkning de största arbetsgivarna.

Karlstad har den klart största bruttoregionprodukten per capita av Värmlands läns kommuner, och har tillsammans med Grums den näst högsta medelinkomsten efter Hammarö kommun. Karlstad har även den starkaste befolkningsutvecklingen i Värmlands län. Medan de övriga kommunerna i länet minskar eller har en i stort sett oförändrad befolkning ökar Karlstad kontinuerligt. Med nuvarande befolkningsökningstakt kommer Karlstad att 2010 ha mer än 84 000 invånare. Medan de andra städerna längs tillväxtstråket utgör nationella tillväxtmotorer är Karlstad tillsammans med Örebro regionala tillväxtmotorer.

Länsstyrelsen
Örebro län

Fakta om tillväxtstråket ÖREBRO

Befolkning:

1970:116 000
1980:117 000
1990:121 000
2004:126 000
2010:130 000 (Prognos)

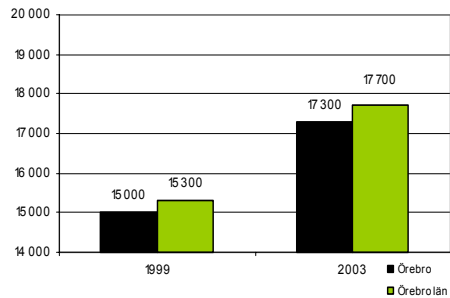
Avstånd med bil:

Oslo	320 km
Karlstad	120 km
Stockholm	200 km
Helsingfors	600 km
St. Petersburg	980 km

Arbetslöshet i procent 2004

Örebro	5,9 procent
Örebro län	5,7 procent

Genomsnittlig månadsinkomst i Örebro och i Örebro län i kronor

Näringslivsstruktur efter antal anställda

Andel i %

Handel och kommunikation	20.1
Vård & omsorg	19.3
Finansiell verksamhet och företagstjänster	13.1
Utbildning och forskning	12.0
Tillverkning och utvinning	10.9
Offentlig förvaltning	7.8
Personliga och kulturella tjänster	6.9
Byggverksamhet	6.5
Jordbruk	1.3
Energiproduktion, mm.	1.0
Ej specificerad verksamhet	0.9

Örebro har förvandlats från en småstad beroende av handel och tillverkning till Sveriges sjunde största kommun med 126 000 invånare och är centrum för en region som genomgått en strukturförändring från industri och jordbruk till avancerad tillverkning, servicenäringar och kunskapsföretag samt företag inom IT, medicin, och högteknologi.

Örebros centrala läge i Sverige har gett en naturlig fördel när det gäller transport och logistik. Örebro har blivit ett centrum för handel, logistik, lager och transporter. Det finns närmare 500 företag med cirka 4500 anställda inom transport- och logistikbranschen, bland annat finns Danzas ASG, DHL, TNT och Schenker-BTL etablerade i Örebro. Europavägarna E18 och E20 samt Södra stambanan, Svealandsbanan och Mälärbanan kopplar samman Örebro med Stockholm, Göteborg och Oslo. I Örebro finns också Sveriges fjärde största fraktflygplats. Inom en radie av 30 mil från Örebro bor 70 procent av Sveriges befolkning.

I Örebro finns allt från traditionella industriföretag till moderna tjänsteföretag. Antalet registrerade företag uppgår till cirka 10 700, varav nästan hälften aktieföretag. SCB (Statistiska Centralbyrån) och Atlas Copco Rock Drills AB (tillverkning av bergbormaskiner) är exempel på stora arbetsgivare. Sedan några år tillbaka är Örebro en universitetsstad. Universitetet expanderar och har i dag cirka 15 000 studenter vilket gör Örebro universitet till landets åttonde största universitet. Den senaste tioårsperioden har Örebro utvecklat högskolan till universitet och regionsjukhuset till universitetssjukhus.

Örebro har tillsammans med Karlskoga den största bruttoregionprodukten per capita av Örebro läns kommuner, däremot har Örebro en eftersläpning när det gäller den genomsnittliga månadsinkomsten. Den största koncentrationen av så kallade gasellföretag (snabbväxande företag) i Örebro län finns också i Örebro. Örebro har också den klart starkaste befolkningsutvecklingen i Örebro län. Medan de övriga kommunerna i länet minskar eller har en oförändrad befolkning ökar Örebro kontinuerligt. Med nuvarande befolkningsökningstakt kommer Örebro att 2010 ha mer än 130 000 invånare. Medan de andra städerna längs tillväxtstråket utgör nationella tillväxtmotorer kan Örebro tillsammans med Karlstad karakteriseras som regionala tillväxtmotorer.

Länstyrelsen
Örebro län

Fakta om tillväxtstråket STOCKHOLM

Befolkning:

1970: 740 000
1980: 647 000
1990: 674 000
2004: 762 000
2010: 803 000 (Prognos)

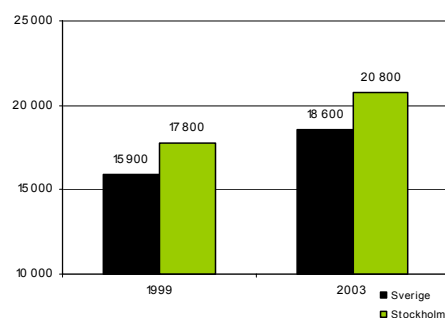
Avstånd med bil:

Oslo	520 km
Karlstad	320 km
Örebro	200 km
Helsingfors	400 km
St. Petersburg	780 km

Arbetslöshet i procent 2004

Stockholm	4,1 procent
Sverige	4,6 procent

Genomsnittlig månadsinkomst i Sverige och i Stockholm i kronor

Näringslivsstruktur efter antal anställda	Andel i (%)
Finansiell verksamhet och företagstjänster	30.0
Handel och kommunikation	19.4
Personliga och kulturella tjänster	11.2
Vård och omsorg	8.8
Tillverkning och utvinning	8.7
Utbildning och forskning	7.7
Offentlig förvaltning	7.0
Byggverksamhet	3.8
Ej specificerad verksamhet	2.8
Energiproduktion, vattenförsörjning och avfallsha	0.5
Jordbruk, skogsbruk och fiske	0.1

Stockholm är efter St. Petersburg tillväxtstråkets största stad. Det bor knappt 770 000 personer i själva kommunen och 1 872 000 med förorterna inräknade. Stockholm har sedan en lång tid tillbaka den största befolkningsökning i Sverige. Stockholm väntas år 2010 ha mer än 800 000 invånare och Stor-Stockholm väntas nå 2 000 000 invånare 2010.

Stockholm är Sveriges i särklass viktigaste tillväxtmotor även om tillväxten mattats av de senaste åren. En bidragande orsak till detta är att en stor del av tillväxten koncentreras till de centrala delarna av Stockholmsregionen. Detta har medfört inflationstendenser, det vill säga en överhettad arbets- och bostadsmarknad (bostadsbrist, höga lokalkostnader, bostadspriserna har stigit betydligt kraftigare än i andra delar av landet). Trots avmattningen står Stor-Stockholm för närmare 28 procent av Sveriges BNP.

Stockholms näringsliv är mycket diversifierat. Jämfört med de övriga städerna längs tillväxtstråket har Stockholm den klart största finans- och tjänstesektorn, inte mindre än 30 procent av stadens arbetstillfällen finns inom dessa branscher. Inom tjänstesektorn är det framför allt det stora antalet företagskonsulter som utmärker Stockholm. Stockholm är i dag Nordens ledande finansiella centrum. De finansiella verksamheterna sysselsätter mer än 45 000 personer i Stockholmsregionen, hälften av hela sektorns sysselsättning i landet. Stockholms betydelse som finansiellt centrum understryks av att Stockholmsbörsen är Europas sjunde i ordningen. Stockholmsbörsen omsätter lika mycket som Köpenhamn, Helsingfors och Oslos börser gör tillsammans. Handel och kommunikation står för knappt en femtedel av stadens arbetsplatser, medan industrin endast står för var tionde arbetsplats.

För att åskådliggöra Stockholms betydelse som lokomotiv för den svenska ekonomin kan nämnas att bruttoregionprodukten per capita i Stockholm är nästan dubbelt så stor som för riket i sin helhet.

Det sista året har företag inom bank och finans haft den högsta tillväxttakten. Även andra stora branscher som företagstjänster, tillverknings- och byggindustri samt handel har uppvisat en stabil tillväxt.

Länsstyrelsen
Örebro län

Fakta om tillväxtstråket HELSINGFORS

Befolkning:

1970:524 000
1980:484 000
1990:493 000
2004:559 000
2010:574 000 (Prognos)

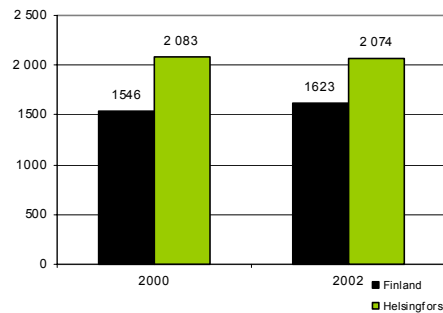
Avstånd med bil:

Oslo	920 km
Karlstad	720 km
Stockholm	400 km
Örebro	600 km
St. Petersburg	380 km

Arbetslöshet i procent 2004

Helsingfors	9,4 procent
Finland	11,1 procent

Genomsnittlig månadsinkomst i Helsingfors och Finland i euro

Näringslivsstruktur efter antal anställda

Andel i %

Offentlig förvaltning, vård- och utbildning	35.8
Finansiell verksamhet	24
Handel, hotell- och restaurang	16.2
Transport, lager- och kommunikation	9.3
Tillverkning	8.7
Byggverksamhet	4.3
Ej specificerad verksamhet och övrigt	1.1
Energiproduktion, mm.	0.6

Helsingfors är den tredje största staden längs tillväxtstråket. Det bor 559 000 personer i själva kommunen och drygt 1 200 000 med förorterna inräknade. Helsingfors hade den starkaste befolkningstillväxten i Finland under 1990-talet, denna roll har de senaste åren emellertid tagits över av förortskommunerna runt Helsingfors. Helsingfors växte med 60 000 invånare och Helsingforsregionen med drygt 150 000 invånare under 1990-talet. Helsingfors väntas år 2010 ha mer än 574 000 invånare och Helsingforsregionen väntas nå 1 300 000 invånare år 2010. Detta innebär att hälften av den befolkningstillväxt som förväntas i Finland fram till år 2010 väntas komma Helsingforsregionen tillgodo.

Som Finlands enda riktiga storstad spelar Helsingfors en mycket viktig roll för den finska ekonomin. Helsingforsregionen står för 34 procent av Finlands bruttonationalprodukt, 30 procent av dess arbetstillfällen och 23 procent av befolkningen.

Helsingfors näringsliv är starkt specialiserat på uppdragsverksamhet och finansiering, logistik och partihandel, forskning och utveckling, högteknologiproduktion och service. Inom industrin är Helsingfors specialiserat på högteknologisk elektronik, metallindustri och grafisk industri. Den traditionella fabriksindustrin intar en marginal ställning i Helsingfors. Därutöver är Helsingfors givetvis ett nationellt förvaltningscentrum. Inom många branscher finns klart över hälften av landets samtliga jobb i Helsingforsregionen.

Helsingforsregionen drabbades hårt av recessionen i början av 1990-talet. På tre år förlorades 100 000 jobb i regionen och arbetslöshetsgraden steg till över 15 procent (från att ha varit 1-2 procent). Utvecklingen svängde 1994 och en fördelaktig ekonomisk utveckling sedan dess har resulterat i drygt 162 000 nya jobb. Detta betyder att Helsingforsregionen nu har 657 000 arbetsplatser, vilket är fler än före recessionen 1990. Arbetslösheten har sjunkit, men inte försvunnit.

Ekonomin har utvecklats snabbare i Helsingforsregionen än i övriga delar av landet. Cirka 40 procent av de nya arbetsplatser som uppstått efter 1994 har skapats i Helsingforsregionen. Bruttonationalprodukten per capita är halvannan gång större än Finlands medeltal och bland Europas miljonstäder hör Helsingfors till de 15 mest produktiva.

Länstyrelsen
Örebro län

Fakta om tillväxtstråket St. Petersburg

Befolkning:

1970:4 033 000
1980:4 614 000
1990:5 002 000
2004:4 730 000
2010:4 400 000 (Prognos)

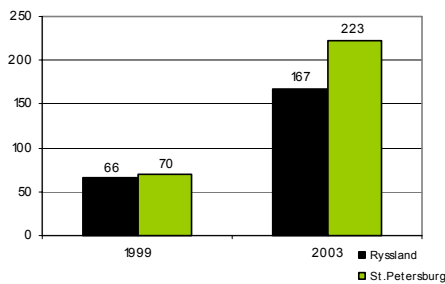
Avstånd med bil:

Oslo	1300 km
Karlstad	1100 km
Stockholm	780 km
Helsingfors	380 km
Örebro	980 km

Arbetslöshet i procent 2003

Ryssland	8,5 procent
St. Petersburg	3,5 procent

Genomsnittlig månadsinkomst i St. Petersburg och Ryssland i US-dollar

Näringslivsstruktur efter antal anställda

Näringslivsstruktur	Andel i %
Tillverkning	20.2
Handel	19.9
Bygg	11.2
Utbildning	10.9
Övrigt	10.7
Transport	8.0
Vård & omsorg	6.8
Övrigt inom offentlig sektor	6.1
Forskning	5.7
Jordbruk	0.5

St. Petersburg är Europas fjärde största stad efter London, Moskva och Paris. Det bor knappt 5 miljoner människor i staden som är extremt tätbefolkad. På en yta som är endast en tredjedel av Stor-Stockholms tränger befolkningen ihop sig. Till skillnad från de andra städerna längs tillväxtstråket minskar befolkningen i St. Petersburg, trots inflyttningsöverskott. Anledning till befolkningsminskningen i St. Petersburg är den extremt låga nativiteten i Ryssland. En rysk kvinna föder i genomsnitt 1,32 barn att jämföra med 1,65 i Sverige.

St. Petersburg är efter Moskva Rysslands viktigaste tillväxtmotor. Näringslivet i St. Petersburg är mångsidigt. De huvudsakliga branscherna är mekanisk industri, livsmedelsproduktion, massa och papper, samt petroleumindustri. En femtedel av stadens arbetskraft är anställd inom industrin och en nästan lika stor andel arbetar inom handel, service och logistik. Sedan 1996 har antalet arbetslösa i St. Petersburg halverats, vilket innebär att arbetslösheten i St. Petersburg är betydligt lägre än i övriga Ryssland. För närvarande ligger den öppna arbetslösheten på 3,5 procent.

St. Petersburgs strategiska läge vid finska viken har gett en naturlig fördel när det gäller transport och logistik. I dag är St. Petersburg Rysslands transportstad nummer ett, här finns inte mindre än 12 järnvägslinjer, hamn och flygplats med ett stort antal internationella flyglinjer. Turismen är en viktig inkomstkälla i St. Petersburg. Hälften av alla turister som kommer till Ryssland spenderar tid i St. Petersburg. Under 2005 väntas cirka 3,5 miljoner utländska turister till St. Petersburg. Investeringsklimatet är gott i St. Petersburg vilket avspeglas i att inte mindre än 7 procent av de utländska investeringarna i Ryssland görs i St. Petersburg. Privat ägande av mark har varit tillåtet sedan 1993, trots detta har en försvinnande liten del av den ryska marken privatiserats, förutom i St. Petersburg där över 12 procent av markarealen är privatägd.

Det senaste året kan beskrivas som en boom inom fastigheter, handel, och industri. Inom dessa branscher har tillväxten varit mer än 30 procent. Framför allt är det handeln som har blomstrat till följd av den ökande köpkraften. Ett stort antal kedjor har etablerat sig i St. Petersburg. Från svensk synvinkel kan nämnas att IKEA planerar öppna ett varuhus och att Scania sedan 2002 tillverkar bussar i St. Petersburg.

Länsstyrelsen Örebro län